

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПРОБЛЕМ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ДОГОВОРАМИ (КОНТРАКТАМИ)

Проведено бібліометричне та бібліографічне дослідження, суцільний аналіз дисертаційних робіт, захищених в Україні та Сполучених Штатах Америки за напрямом "Економічні науки" за період 1989-2008 рр., присвячених питанням ролі господарських договорів в економічній системі та їх облікового відображення

Постановка проблеми. На сьогодні важко уявити діяльність суб'єкта господарювання без договорів (контрактів). Договір - це універсальний інструмент, що дає можливість організувати взаємодію підприємств, установ, держави, працівників, клієнтів. Договори, контракти, використовуються в практиці діяльності підприємств всіх країн світу без винятку, проте в кожній країні є свої особливості їх укладання та виконання.

Договір як форма укладання угод має багатолітню історію, що сформувалася під впливом різних факторів: ментальності, кліматичних умов, географічного розташування, судноплавства та інших. Проте зазначимо, що найбільший вплив має правова система, що сформувалася в країні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням особливостей облікового відображення укладання та виконання договорів (контрактів) присвячено ряд праць українських О.М. Петрук [7], О.М. Чала [12], . А.В. Беркут [1], І.В. Поповиченко [8], К.М. Гнедов [3], В.Г. Гноєвий [4], Н.В. Секіріна [10], М.О. Євдоченко [6], І.М. Гайван [2], К.В. Романчук [9], Н.В. Федькевич [11], та закордонних вчених. F.T. Kraft [13], G.K. Hadild [14], G.G. Parker [5], J. Yazar [6], L.M. Fisher [7], P.A.P.D. Britto [18], S. C. Hackett [19], Проте, не зважаючи на значну кількість наукових праць єдиного підходу про облікове відображення місце договору в системі економічних відносин визначається по різному в залежності від системи законодавства та права.

Проблемам обліку договорів присвячено ряд праць вітчизняних та закордонних вчених, так зокрема було написано та захищено з 1991 по 2008 10 дисертаційних робіт на здобуття звання кандидата економічних наук, з них чотири з бухгалтерського обліку.

Метою даної статті є проведення порівняльного аналізу дисертаційних робіт захищених в Україні та США за напрямом економіка, що присвячені проблемним питанням обліку та контролю контрактів та договорів.

Викладення основного матеріалу дослідження. На основі проведеного бібліометричного дослідження дисертаційних робіт захищених в США, за даними журналу Dissertation Abstracts International, за період із 1989 по 2003 було захищено 161 дисертацію, в назву яких внесено термін "контракт" (в США не використовується термін "договір"), за напрямом економіка, бухгалтерський облік, аудит – 7 робіт. В Україні з 1989 по 2008 рік захищено 9 робіт за напрямом економіка, з них за спеціальністю "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" 4 дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук О.М. Петрук [7], Н.В. Секіріна [10], К.В. Романчук [9], Н.В. Федькевич [11]. Динаміка захисту робіт зображена на рис. 1.

Як видно з діаграми, перша робота була захищена в 2000 році О.М. Петруком на тему "Договірні зобов'язання і права в бухгалтерському обліку". Найбільшу кількість робіт було захищено в 2003, 2005 рр. (по три роботи).

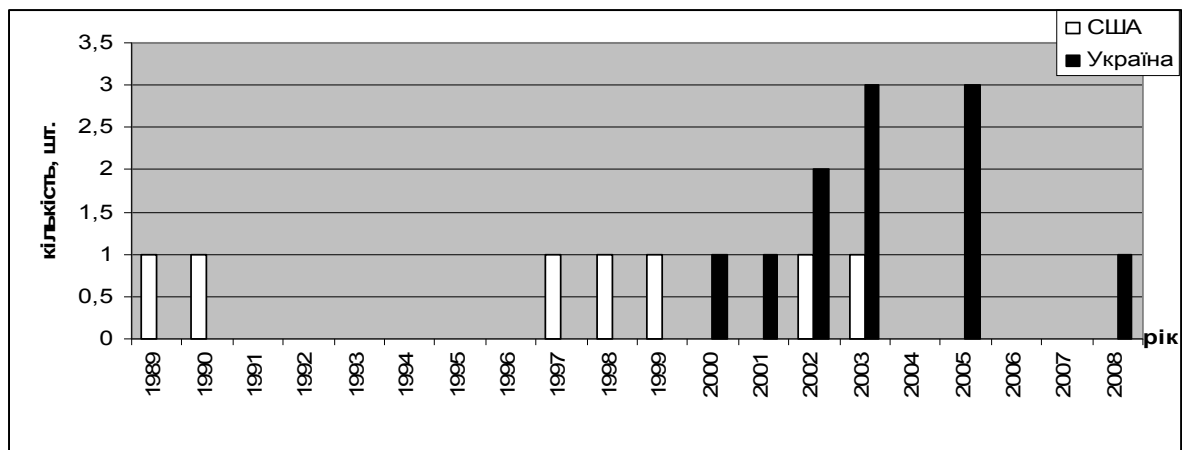

Рисунок 1. Динаміка захисту дисертаційних робіт в Україні та США.

Динаміка захисту дисертацій свідчить про пошук інтересу до договорів наприкінці 90-х, що викликано розробкою та запровадженням МСФЗ. В Україні основною причиною пошуків досліджень став перехід до ринкової системи господарювання, адже саме за ринкової системи господарювання договір виступає регулятором господарських відносин.

Як можемо побачити з табл.1 більшість дослідників розглядають договір як складову процесу управління та підставу виникнення зобов'язання. Зв'язок між суб'єктами та іншими учасниками господарських відносин

здійснюється у формі господарських зобов'язань, що виникають в діяльності господарюючих суб'єктів. Сьогодні не існує жодного підприємства яке б не вступало у господарські відносини з іншими суб'єктами правовідносин. Проте і досі існують розбіжності в бухгалтерському та правовому визнанні зобов'язань, і як наслідок виникають непорозуміння з приводу визнання та виконання зобов'язань між суб'єктами правовідносин на рівні підприємств, даному питанню присвячені праці Г.К. Хафілда, П.А.П. Брітто.

Таблиця 1. Дисертації за напрямом економіка, бухгалтерський облік, аудит, захищені в США, в назві яких внесено "контракт" за період 1989 – 2003 рр.¹

Рік	Автор, тема дослідження	Характеристика роботи
-----	-------------------------	-----------------------

¹ За даними журналу Dissertation Abstracts International http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm

захисту		
1	2	3
1989	С.К. Хаккет Дослідження про укладання контрактів в умовах інституційного вибору (S.C. Hackett. The economics of contracting and institutional choice)	Автор досліджує обставини за яких довгострокові контракти і вертикально інтегроване управління керують економічними відносинами. Автор розглядає теорію ефективного договірного регулювання через співвідношення доходів та витрат. Ефективність контракту пропонується визначати як співвідношення зміни доходу і конкурентоздатності підприємства. Також автором проводиться порівняльний аналіз різних форм контрактів на основі теорії інституційного вибору в розвинутих економічних системах
1990	Г.К.Хадфілд Зобов'язання і планування довгострокових взаємовідносин: вимоги (інтереси) і обмеження при укладанні контрактів (G.K.Hadild Commitment and the design of long-term relationships: applications and limitations of contracting)	Дане дослідження присвячене особливостям правового та економічного забезпечення виконання договору, як складової довгострокових зобов'язань. Зокрема автором визначено, що необхідним є структурування зобов'язань в залежності від укладених договорів. Крім того, автор доводить, що довгострокові контракти дають змогу зменшити витрати на укладання контракту в порівнянні з короткостроковими. Дане дослідження розглядає інформаційну асиметрію та особисті майнові інтереси сторін договірного процесу як основні перешкоди укладання довгострокових контрактів. Автором визначено довгостроковий договір як один із інструментів стратегічного розвитку підприємства, що дає змогу утримати позицію на ринку. Також розкрито особливості виконання неповних договорів, щодо яких є рішення суду (штрафні санкції)
1997	Ф.Т. Крафт Реляційне укладання контрактів в операціях купівлі – продажу. (F.T. Kraft Relational contracting in supplier-buyer transactions)	Дане дослідження присвячене проблемам стратегічного управління на основі укладених угод. Здатність об'єднати внутрішні та зовнішні процеси, що відбуваються з суб'єктом господарювання, та виділення на їх основі факторів, що впливають на операційні способи управління. Метою даного дослідження є проведення аналізу факторів, що розкривають способи управління, визначають їх межі дії та перевіряють попередню модель контрактних взаємовідносин до юридично укладеного контракту. Автором виділено фактори (умови), що мають найбільш істотний вплив на відносини між контрагентами: активів угоди та зобов'язань сторін, невпевненість сторін, неврівноважений операційний баланс
1998	Г.Г. Паркер Укладання контрактів для розвитку потенціалу працівників та постачальників (G.G. Parker Contracting for employee and supplier capability development)	Дане дослідження розглядає контракт як інструмент для розвитку потенціалу працівників. Автор визначає залежність витрат на персонал від умов укладених договорів, технологій, що застосовуються на підприємстві та зарезервованої заробітної платні

Продовження табл. 1

1	2	3
1999	Дж. Язар Дослідження укладання контрактів в умовах асиметрії економічної інформації (J. Yazar Essays in contracting in economies with asymmetric information.)	Дане дослідження присвячене особливостям укладання контракту в умовах асиметрії інформації. Автором сформовано нову модель укладання контракту, що виключає асиметрію інформації в економічній системі, яка базується на розробці регламентації переддоговірної роботи. Основна відмінність даної моделі полягає в детальному аналізі інформації, що надається контрагентами до укладання контракту з метою зменшення інформаційного ризику.
2002	Л.М. Фішер Фінансові контракти з нерухомістю (L.M. Fisher Financial contracting in real estate)	В роботі розкриваються особливості фінансових контрактів, що укладаються на операції з нерухомістю. Автор наголошує на особливостях фінансових контрактів, що укладаються з нерухомістю в порівнянні із іншими фінансовими контрактами, зокрема те, що нерухомість має чітку прив'язку до території, фірм, людей, що є її співвласниками. Автором доведено, що право власності та розподіл прав контролю в контракті впливають на ринкову вартість нерухомого майна, що є об'єктом контракту
2003	П.А.П. Брітто Дослідження фінансових контрактів і боргів (P.A.P.D. Britto Essays on financial contracting and debt. Institute: University of Illinois at Urbana-Champaign)	В даній роботі розкрито деякі аспекти фінансового укладання контракту та виникнення боргу в двох різних інституційних системах. Зокрема, проведено аналіз особливостей здійснення інвестицій за рахунок зовнішніх запозичень на основі укладеного договору, та визначено залежність між чітко визначеними умовами договору та законодавства та виконанням взятих зобов'язань. Так, при чітко визначених умовах та чіткій регламентації законодавства знижується відсоток не виконання зобов'язань

Автори відзначають договір як інструмент для поєднання внутрішніх та зовнішніх процесів, що відбуваються з суб'єктом господарювання та виділення на їх основі факторів, що впливають на операційні способи управління. Заслугує на увагу теорія ефективного договірного процесу, розглянута С.К. Хаккет "Дослідження про укладання контрактів в умовах інституційного вибору", регулювання через співвідношення доходів та витрат. Ефективність контракту пропонується визначати як співвідношення зміни доходу і конкурентоздатності підприємства.

Язар Дж., в праці "Дослідження укладання контрактів в умовах асиметрії економічної інформації", розкриває особливості укладання контракту в умовах асиметрії інформації. Автором сформовано нову модель укладання контракту, що виключає асиметрію інформації в

економічній системі, яка базується на розробці регламентації переддоговірної роботи. Основна відмінність даної моделі полягає в детальному аналізі інформації, що надається контрагентами до укладання контракту з метою зменшення інформаційного ризику. На сьогодні в умовах світової кризи питання врегулювання асиметрії інформації є найбільш актуальним для суб'єктів господарювання, адже дозволяє реально оцінити договори, що укладаються.

Протягом 2000-2008 років в Україні захищено 9 кандидатських робіт і жодної докторської з питань обліку операцій за договорами, всі роботи були написані та захищені після 2000 року, що свідчить про актуальність даної теми. В табл. 2. систематизовано за роком захисту дисертацій та наведено характеристику робіт.

Таблиця 2. Тематика дисертацій українських вчених, в назву робіт яких внесено термін "договір", "контракт"

Рік захисту	Автор, тема дослідження	Характеристика роботи
1	2	3
2000	Петрук О.М. Договірні зобов'язання і права в бухгалтерському обліку	Дисертацію присвячено теоретичним та практичним питанням відображення в обліку та використання в аналізі інформації про договірні зобов'язання і права в умовах переходу до ринкових відносин. Досліджено природу договірних зобов'язань і прав, їх місце та роль в бухгалтерському обліку. Проаналізовані проблеми існуючих підходів до відображення договірних зобов'язань і прав в бухгалтерському обліку, їх переваги і недоліки. Запропоновано рекомендації з удосконалення теорії і практики відображення договірних прав і зобов'язань в умовах автоматизованого ведення обліку
2001	Чала О.М. Договірне регулювання оплати праці в Україні	Дисертація містить наукове обґрунтування нових концептуальних засад щодо змісту договірного регулювання оплати праці на різних рівнях економіки України. Розроблено комплекс правових, економічних, організаційних заходів, які створюють новий механізм договірного регулювання оплати праці в Україні. Сформульовано цілісну систему

		договірного регулювання оплати праці, уточнені основні її елементи, визначено функції, а також запроваджено класифікацію основних показників, які визначають стан та ефективність договірного регулювання оплати праці в цілому та на виробничому рівні. На основі критичного аналізу світового досвіду договірного регулювання оплати праці, обґрунтовано доцільність його використання в Україні. Визначено місце держави в системі договірного регулювання оплати праці на різних рівнях. Значну увагу приділено питанням визначення розмірів заробітної плати
2002	Поповиченко І.В. Оцінка виробничого ризику проекту при формуванні договірної ціни	Дисертація містить теоретичні положення, моделі і методи прогнозування оцінки ризику, обумовленого суб'єктивними організаційно-технологічними, виробничими факторами, значення яких формуються на ранніх стадіях проектування. Запропоновано спосіб кількісної оцінки цих факторів при розробці й аналізі проектно-кошторисної документації та формуванні договірної ціни проекту. Виявлено кореляційну залежність рівня виробничого ризику будівельного проекту від організаційних, технічних та управлінських факторів. Розроблено модель комплексної кількісної оцінки впливу факторів виробничого ризику на його величину, прогнозовану на стадії формування договірної ціни. Розроблено методику кількісної оцінки і прогнозування розміру виробничого ризику будівельного проекту в умовах невизначеності, що дозволяє розрахувати раціональний резерв коштів на непередбачені витрати при формуванні договірної ціни й укладанні контракту. Запропоновано процедуру й алгоритм оцінки даного виду ризику проекту. Викладені в роботі моделі і методи прогнозування оцінки виробничого ризику проекту являють собою інструментарій, який дозволяє звести до мінімуму розрив між плановими і фактичними значеннями результативних показників проекту і, таким чином, знизити ступінь невизначеності при прийнятті управлінських рішень
2003	Гноєвий В.Г. Механізм регулювання ринку строкових контрактів на зерно в Україні	Дисертація присвячена дослідженню питань формування і функціонування ринку строкових контрактів на зерно та розробки механізму регулювання ринку. Уточнені визначення основних понять строкового ринку. Запропоноване нове трактування понять "ф'ючерсний ринок" та "вартість ф'ючерсного контракту". На підставі теоретичних досліджень розроблено пропозиції щодо формування та розвитку ф'ючерсного ринку. З позицій системного аналізу обґрунтована доцільність та переваги застосування інструментарію ф'ючерсного ринку у регулюванні аграрного сектору економіки. Запропоновано інформаційну модель ф'ючерсного ринку, яка відображає напрям і характер зв'язків між його складовими. Обґрунтовано застосування інформаційних методів впливу на ринкове середовище з метою зміни фундаментальних факторів. На основі інформаційної моделі побудований механізм регулювання ринкових процесів та алгоритм його дії

Продовження табл. 2

1	2	3
2003	Секіріна Н.В. Удосконалення обліку операцій з реалізації товарів на умовах договору комісії	Дисертація присвячена розробці науково обґрунтованих рекомендацій з питань удосконалення бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з реалізацією товарів на умовах договору комісії. У роботі розкрито економічну сутність комісійної торгівлі, запропоновано класифікацію її видів, розроблено рекомендації з формування чисельного складу апарату бухгалтерії і поліпшенню аспектів виконання облікових робіт. Для удосконалення діючої системи обліку товароруху, розрахунків з комітентами, доходів і витрат, що виникають у процесі реалізації товарів, прийнятих на комісію, запропоновано нову форму документації, посилено аналітичні можливості облікових регістрів, на основі існуючого сальдового розроблено новий метод аналітичного обліку руху товарів і розрахунків з комітентами, уточнено порядок визначення доходу від реалізації і сформовано методику обчислення собівартості комісійних послуг, розроблено пропозиції щодо поліпшення фінансової, статистичної і податкової звітності комісіонера
2005	Євдоченко О.М. Економетричні та організаційні основи управління ціною будівельного контракту	Дисертацію присвячено проблемам управління та розрахунку ціни будівельного проекту. В основу досліджень покладено розробку економетричної моделі, що пов'язує прийнятну для інвестора ціну будівельного контракту з організаційними, технологічними та вартісними параметрами виконання будівельно-монтажних робіт по проекту, з обов'язковим врахуванням можливих варіацій цих параметрів. Створена на основі моделі методика формування ціни будівельного контракту забезпечує інвестору можливість вибору раціональної схеми ціноутворення по будівельному контракту, що підлягає розгляду при аналізі тендерних пропозицій. Програмний комплекс, що супроводжує методику, забезпечує системне проектування, інтерактивний моніторинг планів, досягнення стабільного навчального ефекту, інтеграцію стадій проектування та реалізації проектів. Для забезпечення процесів ціноутворення в будівництві запропоновано проекти реорганізації відповідних елементів та підсистем в структурах управління будівельних та будівельно-інвестиційних організацій. В запропонованих проєктах сполучено переваги традиційних та матричних моделей управління
2005	Гайван І.М. Моделювання контрактної діяльності економічного об'єкту в умовах ринкової економіки	У роботі досліджені особливості ведення контрактної діяльності економічного об'єкта, що функціонує в ринкових умовах. Обґрунтовано необхідність побудови ефективної системи управління його контрактною діяльністю, досліджено й класифіковано контракти. Розроблено концептуальну модель процесно-орієнтованої системи управління контрактною діяльністю економічного об'єкта, яка застосовує ідеї контролінгу, реінжинірингу бізнес-процесів, економіко-математичного моделювання й сучасних інформаційних технологій. Розроблено моделі управління контрактною діяльністю, що дозволяють визначити оптимальні параметри укладення контракту, дебіторською й кредиторською заборгованостями, індикативних показників, що використовуються для оцінки ефективності контрактів у процесах укладення, оформлення додаткової угоди, розрахунку рівня дебіторської й кредиторської заборгованостей. Розроблено структуру інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління контрактною діяльністю економічного об'єкту, розглянуто особливості її реалізації
2005	Романчук К.В. Організація та методика бухгалтерського обліку договірного процесу	Дисертація присвячена розробці рекомендацій з удосконалення організації і методики бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю договірного процесу на основі теоретичного обґрунтування та вивчення проблемних питань відображення в бухгалтерському обліку операцій за договорами. У дисертації уточнено сутність понять "договір", "контракт", "угода", "правочин", "господарський договір". Для полегшення застосування у практичній діяльності працівників бухгалтерської та аналітичної служб промислових підприємств удосконалено існуючу класифікацію договорів. Визначено напрями руху облікової інформації в розрізі стадій договірного процесу. Розроблено рекомендації щодо участі працівників

		бухгалтерської служби в договірному процесі підприємства на основі вивчення досвіду участі бухгалтерської служби підприємства в договірному процесі. Обґрунтовано необхідність розробки договірної політики підприємства для оптимізації податкових наслідків за договорами та структури активів підприємства. Розроблено моделі бухгалтерського обліку операцій за договорами для їх застосування в умовах комп'ютеризації для полегшення обліку, аналізу та внутрішньогосподарського контролю виконання договорів та внутрішню звітність, що містить показники, які характеризують договірний процес підприємства; удосконалено Примітки до річної фінансової звітності в частині показників договірному процесу підприємства. Удосконалено методику внутрішньогосподарського контролю виконання договорів для забезпечення недопущення прострочення їх виконання
2008	Федькевич Н.В. Облік і аудит операцій з експорту та імпорту за договорами купівлі-продажу	Дисертацію присвячено дослідженню теоретичних, практичних та методичних аспектів обліку і аудиту операцій з експорту та імпорту за договорами купівлі-продажу. На базі порівняльного аналізу тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та зовнішньої торгівлі України, окреслено коло напрямків розвитку, що є актуальними для нашої країни. Стверджено, що умови зовнішньоекономічного торговельного контракту відіграють значну роль у регулюванні прав та обов'язків сторін і є невід'ємною частиною облікової інформації. Надано пропозиції щодо удосконалення системи обліку операцій з експорту та імпорту товарів, які знаходяться за митними межами України. Удосконалена методика обліку операцій з імпорту та експорту товарів, за якими не передбачається перетину митних кордонів України. Запропоновано нові організаційні підходи до формування в комп'ютерному середовищі інформації про зовнішньоторгівельні операції з урахуванням суттєвих умов договорів. Визначено сутність аудиту операцій з експорту та імпорту за договорами купівлі-продажу. Запропоновані план, програма та робочі документи для проведення аудиту операцій з експорту та імпорту. Розроблені критерії оцінки виконання зобов'язань за зовнішньоторгівельними договорами купівлі-продажу товарів для аудиторських послуг з надання впевненості

В роботі "Договірні зобов'язання і права в бухгалтерському обліку" О.М. Петрук розкриває теоретичні та практичні питання відображення в обліку та використання в аналізі інформації про договірні зобов'язання і права в умовах переходу до ринкових відносин. Автор досліджує природу договірних зобов'язань і прав, їх місце та роль в бухгалтерському обліку.

Н.В. Секіріна розкриває економічну сутність комісійної торгівлі, пропонує класифікацію її видів. В роботі розроблено рекомендації з формування чисельного складу апарату бухгалтерії і поліпшення аспектів виконання облікових робіт. Автор фактично омиває увагою договір як складову господарського процесу. Дослідження Н.В. Федькевич присвячене дослідженню теоретичних, практичних та методичних аспектів обліку і аудиту операцій з експорту та імпорту за договорами купівлі-продажу. Автор на базі порівняльного аналізу тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та зовнішньої торгівлі України визначає вплив умов зовнішньоекономічного торговельного контракту, що відіграє значну роль у регулюванні прав та обов'язків сторін і є невід'ємною частиною облікової інформації.

В дисертації К.В. Романчук "Організація та методика бухгалтерського обліку договірному процесу" здійснено комплексне дослідження договору з позиції обліку. Дисертація присвячена розробці рекомендацій з удосконалення організації і методики бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю договірному процесу на основі теоретичного обґрунтування та вивчення проблемних питань відображення в бухгалтерському обліку операцій за договорами. Розроблено рекомендації щодо участі працівників бухгалтерської служби в договірному процесі підприємства на основі вивчення досвіду участі бухгалтерської служби підприємства в договірному процесі. Обґрунтовано необхідність розробки договірної політики підприємства для оптимізації податкових наслідків за договорами та структури активів підприємства.

Євдоченко О.М. досліджує проблеми управління та розрахунку ціни будівельного проекту. В основу досліджень покладено розробку економетричної моделі, що пов'язує прийнятну для інвестора ціну будівельного контракту з організаційними, технологічними та вартісними параметрами виконання будівельно-монтажних робіт по проекту, з обов'язковим врахуванням можливих варіацій цих параметрів.

Українські дисертаційні роботи мають більш практичне спрямування по відношенню до робіт, захищених в США, на нашу думку, це пов'язане з тим, що

недостатня розробленість практики ведення обліку в Україні зумовлює необхідність написання даних робіт.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

На підставі проведеного дослідження визначено особливості підходів вчених до відображення операцій за договорами. Договір визначається як інструмент врегулювання господарських відносин між суб'єктами господарювання та безпосередньо на самому підприємстві через укладені договори із працівниками підприємства, адміністрацією та інш. Договір на сьогодні це не лише угода сторін, але й цілий комплекс заходів направлених на її належне виконання. Все більше дослідників звертає увагу на місце договору в обліковій системі. Розроблені нормативні документи на національних та міжнародному рівнях, що врегульовують особливості облікового забезпечення виконання договорів.

Оцінюючи публікаційну активність, виокремили нові об'єкти та напрями наукового пошуку, що стане основою подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Беркут А.В. Система реформування ціноутворення у будівництві України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец.08.07.03 – Економіка будівництва/ А.В. Беркут. – Київ 2002. – 22.
2. Гайван І.М. Моделювання контрактної діяльності економічного об'єкту в умовах ринкової економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец.08.03.02 – Економіко-математичне моделювання/ І.М. Гайван. – Донецьк 2005. 19.
3. Гнедов К.М. Формування системи інвестування підприємств в умовах ринкових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец. 08.06.01 – Економіка, організація і управління підприємствами / К.М. Гнедов. – Донецьк 2003. – 21.
4. Гноєвий В.Г. Механізм регулювання ринку строкових контрактів на зерно в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец. 08.04.01. – Фінанси, грошовий обіг і кредит / В.Г. Гноєвий. – Київ 2003. – 21.
5. Євдоченко О.М. Економетричні та організаційні основи управління ціною будівельного контракту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец. 08.07.03. – Економіка будівництва / О.М. Євдоченко. – Київ 2005. – 3.
6. Петрук О.М. Договірні зобов'язання і права в бухгалтерському обліку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец. 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит/ О.М.Петрук – Київ 2000. – 21.
7. Поповиченко І.В. Оцінка виробничого ризику проекту при формуванні договірної ціни: автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. техн.наук.: спец. 05.13.22 – Тправління проектами та розвиток виробництва / І.В. Поповиченко. – Дніпропетровськ 2002. – 20.

8. *Романчук К.В.* Організація та методика бухгалтерського обліку договірному процесу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец.08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / К.В. Романчук. – Київ 2005. 24. 9. *Секіріна Н.В.* Удосконалення обліку операцій з реалізації товарів на умовах договору комісії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец. 08.06.04 - Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Н.В. Секіріна – Луганськ 2003. 20.

10. *Федькевич Н.В.* Облік і аудит операцій з експорту та імпорту за договорами купівлі-продажу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец. 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Н.В. Федькевич. – Київ 2008. – 24. 11. *Чала О.М.* Договірне регулювання оплати праці в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ.наук.: спец. 08.09.01 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / О.М. Чала – Київ 2001. – 20.

12. *F. T. Kraft.* Relational contracting in supplier-buyer transactions [Електронний ресурс] // Dissertation Abstracts International / Режим доступу до журн.: http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm. 13. *G.K. Hadild* Commitment and the design of long-term relationships: applications and limitations of contracting) [Електронний ресурс] // Dissertation Abstracts International / Режим доступу до журн.: http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm. 14. *G.G. Parker* Contracting for employee and supplier capability development [Електронний ресурс] // Dissertation Abstracts International / Режим доступу до журн.: http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm. 15. *J. Yazar* Essays in contracting in economies with asymmetric information [Електронний ресурс] // Dissertation Abstracts International / Режим доступу до журн.: http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm. 16. *L.M. Fisher* Financial contracting in real estate [Електронний ресурс] // Dissertation Abstracts International / Режим доступу до журн.: http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm. 17. *P.A.P.D. Britto* Essays on financial contracting and debt. Institute: University of Illinois at Urbana-Champaign [Електронний ресурс] // Dissertation Abstracts International / Режим доступу до журн.: http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm. 18. *S.C. Hackett.* The economics of contracting and institutional choice [Електронний ресурс] // Dissertation Abstracts International / Режим доступу до журн.: http://www.masterpapers.com/abstract_international_dissertation.htm.

ГОРОДИСЬКИЙ Микола Петрович – аспірант кафедри бухгалтерського обліку і контролю Житомирського державного технологічного університету